

การขยายผลต้นแบบการจัดการขยะและการสร้างนโยบายสาธารณะด้านการจัดการขยะ
ในพื้นที่ตำบลโพนสวรรค์ ตำบลขามเฒ่า และตำบลนาราชควาย จังหวัดนครพนม
Expansion of the model of waste management and public policy in Phon Sawan,
Khamthao and Naratchakwai Nakhon Phanom Province.

พัชฌ์พัทธ์ กิณเรศ^{1*} ชนิดา ยุกลไสย์¹ และ ธารารัตน์ โมทยกุล²
Pachchayathan Kinnares^{1*} Chanida Yubolsai¹ and Tararat motayagul²

บทคัดย่อ

โครงการขยายผลต้นแบบการจัดการขยะและการสร้างนโยบายสาธารณะด้านการจัดการขยะในพื้นที่ตำบลนาราชควาย ตำบลขามเฒ่า และตำบลโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายผลความสำเร็จของหมู่บ้านต้นแบบ (หมู่ที่ 11 บ้านนาราชควาย) สู่ชุมชนอีก 10 แห่งในพื้นที่ตำบลนาราชควาย เพื่อให้เห็นภาพความสำเร็จในระดับตำบล (นาราชควายโมเดล) นอกจากนี้ยังได้มีการขยายผลความสำเร็จไปยังตำบลอื่น ๆ อีก จำนวน 2 แห่ง คือ ตำบลขามเฒ่าและตำบลโพนสวรรค์ โดยจะนำรูปแบบการจัดการขยะของหมู่ที่ 11 บ้านนาราชควาย มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ เพื่อให้เกิดความสำเร็จด้านการบริหารจัดการขยะ และเกิดนโยบายสาธารณะจากประชาชนที่แท้จริง

ผลลัพธ์ที่เกิดจากโครงการฯ สามารถสรุปรายละเอียดแยกเป็น 3 ประเด็น คือ (1) ด้านเศรษฐกิจ เกิดรายได้ขึ้นในชุมชน ทั้งในรูปแบบของสวัสดิการเงินปันผล เงินกู้ฉุกเฉิน และเงินจากการนำขายไปขาย-ฝาก กับธนาคารขยะชุมชน ค่าเฉลี่ยรายได้จากการเปิดธนาคารขยะชุมชนเท่ากับ 10,000 บาทต่อเดือนต่อหมู่บ้าน (2) ด้านสังคม เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน เพราะการจัดการขยะของชุมชนจะสำเร็จได้ยากหากคนในชุมชนไม่ร่วมมือกันดำเนินงาน กล่าวคือปริมาณขยะลดลงจากการจัดการขยะของทุกคนในพื้นที่ ส่งผลให้มีโอกาสพบปะ พูดคุย หรือ ในเรื่องเดียวกันมากขึ้น และเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ เกิดทีมที่เลี้ยงเพื่อดูแลด้านปัญหาขยะในพื้นที่ และ (3) ด้านสิ่งแวดล้อม ผลลัพธ์จากปริมาณขยะในชุมชนลดลง ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น แก้ไขปัญหาด้านกลิ่นเหม็นเน่าในขยะตกค้าง แก้ไขปัญหาด้านทัศนียภาพจากความสกปรกของขยะล้นถัง หมายถึงชี้แจง แก้ไขปัญหาด้านน้ำเน่าเสีย แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย เป็นต้น

จากแบบสอบถามทัศนคติและความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามในพื้นที่ต้นแบบ ทั้ง 3 แห่ง พบว่า ก่อนการดำเนินโครงการ ตำบลนาราชควาย และตำบลขามเฒ่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการขยะในระดับปานกลาง คือมีค่าเฉลี่ย อยู่ที่ 3.20 และ 2.97 ตามลำดับ ส่วนตำบลโพนสวรรค์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจระดับน้อย คือมีค่าเฉลี่ย อยู่ที่ 2.43 สรุปภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามพื้นที่นาราชควายส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อโครงการฯ ระดับมากคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 และระดับความพึงพอใจต่อภาพรวมของโครงการมีมากที่สุดคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 และภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถาม

Received : 22 เมษายน 2567
Revised: 27 มิถุนายน 2567
Accepted : 16 กรกฎาคม 2567

¹ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยนครพนม, Research and Development Institute Nakhon Phanom University

² นักวิชาการอิสระ, independent academic

*Corresponding author : make_alist@hotmail.com

พื้นที่หมู่ที่ 7 บ้านกล้วย ตำบลขามเฒ่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อโครงการฯ ระดับมากคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 และระดับความพึงพอใจต่อภาพรวมของโครงการมีมากที่สุดคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 และภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามพื้นที่หมู่ที่ 6 บ้านหนองหญ้าปล้อง ตำบลโพนสวรรค์ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อโครงการฯ ระดับมากคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 และระดับความพึงพอใจต่อภาพรวมของโครงการมีมากที่สุดคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 นอกจากนี้ยังเกิดนโยบายสาธารณะด้านการจัดการขยะที่เหมาะสมกับพื้นที่ต้นแบบทั้ง 3 แห่ง คือตำบลนาราชควาย ตำบลขามเฒ่า และตำบลโพนสวรรค์ ซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ : ขยายผล การจัดการขยะ การสร้างนโยบายสาธารณะ

ABSTRACT

The project to expand the prototype of waste management and establish public policy on waste management in the areas of Naa Rachakwai, Kham Thao, and Phon Sawan sub-districts, Nakhon Phanom province, aims to expand the success of the prototype village (No. 11, Narak Rachakwai Village) to 10 other communities in the Narak Rachakwai sub-district. This is to demonstrate success at the sub-district level (Narak Rachakwai Model). Additionally, the success has been extended to two other sub-districts: Kham Thao and Phon Sawan. The waste management model from Narak Rachakwai Village is adapted to suit the context of each area, aiming to achieve success in waste management and to establish genuine public policy.

The outcomes of the project can be summarized into three main points : (1) Economic Aspect Increased income in the communities through various means such as financial dividends, emergency loans, and revenue from selling waste to the community waste banks. The average income from operating community waste banks is 10,000 baht per month per village. (2) Social Aspect Improved community cohesion due to the collaborative efforts in waste management. The reduction in waste volume is attributed to the collective action of everyone in the area. This reduction not only fosters better community relations but also facilitates more interactions, discussions, and learning opportunities within the community. And (3) Environmental Aspect Reduction in waste volume leading to environmental improvements such as decreased odors and issues related to hazardous waste. It also addresses broader environmental concerns like reducing litter and preventing mosquito breeding sites.

Feedback from the survey on attitude and satisfaction of respondents in the prototype areas indicates a generally high level of satisfaction with the project. The average satisfaction level for the Narak Rachakwai area is 4.04, while for the overall project, it is 4.63. Similarly, high satisfaction levels were observed in Kham Thao (average satisfaction of 4.18) and Phon Sawan (average satisfaction of 4.14) areas. Furthermore, the project has led to the formulation of appropriate waste management public policies tailored to each of the three prototype areas, which will contribute to sustainability in the future.

Keywords : Expansion, Waste management, Public policy

บทนำ

ปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญประการหนึ่งของประเทศ จะเห็นได้จากการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งให้ความสำคัญกับเป้าหมายในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม และลดมลพิษ เพื่อให้ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ การกำหนดแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2560 - 2564 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีได้รับการป้องกัน บำบัด และฟื้นฟู มุ่งเน้นการป้องกัน ลด และขจัดมลพิษ โดยการนำเครื่องมือและกลไกทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการจัดทำกฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เช่น ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป ร่างกฎกระทรวงกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการเก็บขนหรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย ร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และซากผลิตภัณฑ์อื่น เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการกำหนดแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 - 2564) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายในภาพรวมของประเทศและบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และสามารถดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เช่น การให้ความสำคัญในการคัดแยกขยะมูลฝอยของภาคประชาชน การให้ความสำคัญด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของภาคเอกชน และการกำหนดนโยบายของภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นหน่วยงานสำคัญในการกำหนดมาตรการและนำมาปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายในชุมชนให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2560 - 2569 ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทย 4.0 สู่ประเทศที่พัฒนาแล้วจากฐานของท้องถิ่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ

ระดมพลังจากองค์กรภาคีทุกภาคส่วน ภาคประชาชน ประชาชนในการร่วมกับท้องถิ่น เพื่อการสร้าง ความอุดมสมบูรณ์ รักษา และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีกรมส่งเสริม สนับสนุน และการวางมาตรการในการจัดการปัญหาขยะในท้องถิ่น โดยการมุ่งเน้น การแก้ปัญหาการคัดแยกขยะ การจัดการขยะ และการใช้ประโยชน์จากขยะ ให้กำหนดเป็นวาระการพัฒนา ของท้องถิ่นทั่วทั้งประเทศ ตามหลัก 3Rs และสนับสนุนให้มีการออกมาตรการบังคับให้มีชุมชนต้นแบบด้านการลดและคัดแยกขยะอย่างน้อย 1 ชุมชน ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีการประกวดท้องถิ่น/ชุมชนที่เป็นต้นแบบด้านการบริหารจัดการขยะดีเด่น และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำขยะไปผลิตเป็นพลังงานในท้องถิ่น

จังหวัดนครพนมมีเป้าหมายในการพัฒนาจังหวัดให้เป็นเมืองน่าอยู่ มุ่งสู่การเป็น “เมืองพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมปลอดมลพิษ” แต่ข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษระบุว่านครพนมเป็นจังหวัดหนึ่งในยี่สิบจังหวัดทั่วประเทศที่ประสบวิกฤติปัญหาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยสูงสุดของประเทศ โดยหนึ่งในพื้นที่ที่ประสบปัญหาขยะมูลฝอย คือ พื้นที่ตำบลนาราชควาย โดยในปี พ.ศ. 2557-2558 ประสบปัญหาการเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอย ส่งผลให้หลุมฝังกลบที่ใช้มาเป็นเวลานานใกล้เต็ม นำไปสู่ปัญหาขยะล้นถังในชุมชนจนเกิดการร้องเรียนของประชาชนในชุมชน และจากงบประมาณที่มีจำกัดของหน่วยงานท้องถิ่นส่งผลให้ปัจจุบัน อบต.นาราชควายค้างชำระค่ากำจัดขยะให้กับเทศบาลเมืองจังหวัดนครพนมซึ่งเป็นเจ้าของบ่อฝังกลบ ดังนั้นทีมวิจัยจึงได้เริ่มเข้ามาแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ดังกล่าว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ผ่านโครงการ ลดการใช้พลังงานจากกระบวนการกำจัดขยะตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ด้วยกิจกรรมธนาคารขยะในชุมชนนาราชควาย อำเภอเมืองจังหวัดนครพนม ทุนสนับสนุนด้านพลังงานทดแทนจากมหาวิทยาลัยนครพนม ซึ่งจุดเด่นของโครงการนี้คือ การนำองค์ความรู้ลงไปแก้ไขปัญหาในพื้นที่ตามความต้องการของชุมชน โดยเน้นขยะรีไซเคิลก่อน จากการศึกษาสัดส่วนขยะมูลฝอยของชุมชน ทั้ง 4 ประเภท ส่งผลให้ชุมชนได้เห็นสัดส่วนขยะรีไซเคิล และสามารถประเมินความเป็นไปได้หากจะจัดตั้งธนาคารขยะในชุมชน จากการดำเนินงานส่งผลให้ชุมชนมีสมาชิก ในปีแรกถึง 200 คน มีเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่มปัจจุบันอยู่ที่ 500,000 บาท และใน ปี พ.ศ. 2560 ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ผ่านโครงการการศึกษาและ

พัฒนาการจัดการขยะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน : กรณีศึกษาตำบลนาราชควาย จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า ได้หมู่บ้านนำร่องจำนวน 1 หมู่บ้านคือ หมู่ที่ 11 บ้านนาราชควาย ประชาชนในพื้นที่นำร่องเข้าร่วมกิจกรรมธนาคารขยะมากขึ้น ประชาชนเริ่มตื่นตัวในการคัดแยกขยะที่ต้นทางโดยสมัครเข้าร่วมกิจกรรมบ้านใส่ใจสิ่งแวดล้อม ชาวบ้านยินดีคืนถังขยะให้ อบต. 100% ชุมชนมีการกำหนดการรับขยะประเภททั่วไปทุกวันจันทร์ เวลา 8.00 น. และกำหนดจุดรับขยะอันตราย 2 จุดในหมู่บ้าน มีชุมชนเข้ามาศึกษาดูงานมากกว่า 5 แห่ง ฯลฯ ปัจจุบันปริมาณขยะเฉลี่ยของหมู่ที่ 11 เท่ากับ 224 กก.ต่อวัน ซึ่งลดลงจากเดิม 34.85% ส่งผลให้ปัญหาขยะในพื้นที่หมู่ที่ 11 ที่เคยเกิดขึ้นจนนำไปสู่ข้อร้องเรียนหมดไป นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจสำหรับผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่

ประเด็นการพัฒนาของจังหวัดนครพนม ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดนครพนม คือ นครพนมเมืองแห่งสิ่งแวดล้อมที่ดี Green Growth, Green City and Green Forest (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดสำนักงานจังหวัดนครพนม ,2561) และจากแบบสรุประดับปัญหาและความต้องการตามแนวทางการเชื่อมโยงและบูรณาการแผนในระดับพื้นที่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 พบว่าอำเภอเมือง และอำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม ประสบปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ขยะมูลฝอย) คือ ปริมาณขยะมูลฝอยมาก ไม่มีการคัดแยกขยะ ขยะล้นถัง และขาดระบบบริหารจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

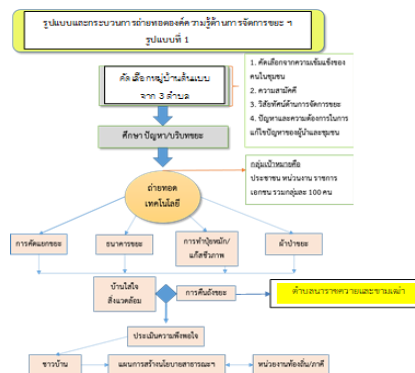
ดังนั้นควรมีการขยายผลความสำเร็จของหมู่บ้านต้นแบบ (หมู่ที่ 11 บ้านนาราชควาย) สู่ชุมชนข้างเคียงอีก 10 แห่ง ในพื้นที่ตำบลนาราชควาย เพื่อให้เห็นภาพความสำเร็จในระดับตำบล (นาราชควายโมเดล) และสามารถแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ได้ นอกจากนี้ยังได้มีแนวคิดที่จะขยายผลความสำเร็จไปยังตำบลอื่น ๆ อีก จำนวน 2 แห่ง คือ ตำบลขามเฒ่าและตำบลโพนสวรรค์ เพื่อให้เกิดหมู่บ้านต้นแบบด้านการบริหารจัดการขยะดังเช่นหมู่ที่ 11 บ้านนาราชควาย ซึ่งทั้ง 3 แห่ง มีบริบทที่แตกต่างกัน เช่นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้แก่ ตำบลนาราชควาย และตำบลขามเฒ่า พื้นที่นอกเขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้แก่ ตำบลโพนสวรรค์ พื้นที่ที่จังหวัดกำหนดให้เป็นเส้นทาง

ท่องเที่ยว ได้แก่ ตำบลขามเฒ่า และพื้นที่ที่มีหน่วยงานสาธารณสุขดูแลด้านขยะมูลฝอย ได้แก่ตำบลโพนสวรรค์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่มีสาธารณสุขดูแล ได้แก่ ตำบลนาราชควาย และตำบลขามเฒ่า เป็นต้น โดยทั้ง 3 แห่งมีปัญหาด้านการจัดการขยะเช่นเดียวกับพื้นที่อื่นๆ ในประเทศไทยคือ ไม่มีการแยกขยะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ส่งกลิ่นเหม็นเน่าจากการเก็บขยะ เช่นเกิดน้ำชะขยะขณะเก็บขน ขยะล้นถัง หมาขี้เขี้ย เป็นต้น ทั้งนี้เกิดจากการขาดความรู้ของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากขยะแต่ละประเภท ทักษะคติแบบเดิมคือ แยกแล้วเจ้าหน้าที่ก็เก็บรวมเหมือนเดิม โดยจะนำรูปแบบ (Model) การจัดการขยะของหมู่ที่ 11 บ้านนาราชควาย และบูรณาการองค์ความรู้จากโครงการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลนาคู อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ซึ่งองค์ความรู้ของตำบลนาคูที่จะนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่คือการจัดการขยะอินทรีย์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้เกิดความสำเร็จด้านการบริหารจัดการขยะ และเกิดนโยบายสาธารณะจากประชาชนที่แท้จริง ซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบผลของการขยายผลต้นแบบการจัดการขยะจากงานวิจัย การศึกษาและพัฒนารจัดการขยะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตำบลนาราชควาย จังหวัดนครพนม

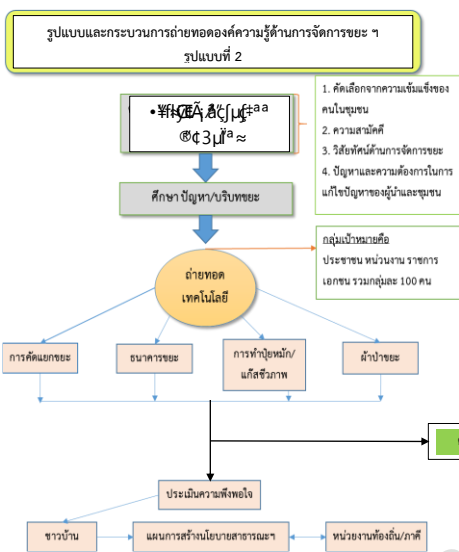
วิธีดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 1 รูปแบบการและกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะ ฯ รูปแบบที่ 1

จากภาพที่ 1 คือกระบวนการจัดการขยะรูปแบบที่ 1 ซึ่งมี (1) กระบวนการศึกษาปัญหาขยะในพื้นที่ (2) ถ่ายทอดความรู้ด้านการบริหารจัดการขยะที่จะสามารถนำไปแก้ไขปัญหาระดับครัวเรือนได้เอง (3) ภาครัฐหน่วยงานท้องถิ่น เข้ามาใช้จัดโครงการสนับสนุนการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์และวัดผลการนำไปใช้ประโยชน์ของคนในพื้นที่ (4) ประเมินความพึงพอใจหลังจัดกิจกรรม (5) ร่วมกันสร้างนโยบายสาธารณะ

ภาพที่ 2 รูปแบบการและกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะฯ รูปแบบที่ 2

จากภาพที่ 2 คือกระบวนการจัดการขยะรูปแบบที่ 1 ซึ่งมี (1) กระบวนการศึกษาปัญหาขยะในพื้นที่ (2) ถ่ายทอดความรู้ด้านการบริหารจัดการขยะที่จะสามารถนำไปแก้ไขปัญหาระดับครัวเรือนได้เอง (3) ประเมินความพึงพอใจหลังจัดกิจกรรม (4) ร่วมกันสร้างนโยบายสาธารณะ

โดยพื้นที่ที่จะนำรูปแบบไปใช้อย่างเหมาะสมนั้น ควรจะต้องศึกษาศักยภาพของพื้นที่ในด้าน (1) ผู้นำชุมชน วิสัยทัศน์ (2) ความเข้มแข็ง ความสามัคคี (3) ระดับปัญหาและความต้องการแก้ไขปัญหาของขยะมูลฝอยในชุมชน (4) ความพร้อมของหน่วยงานท้องถิ่น ดังนั้นเมื่อใช้เกณฑ์นี้ในการวัดระดับความเหมาะสมจึงสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบที่

1 เหมาะสมกับ พื้นที่ตำบลนาราชควาย และตำบลขามเฒ่า โดยทั้ง 2 ตำบลมีความพร้อมในระดับพื้นที่ อธิบายได้ว่า ความพร้อมภาคประชาชนในพื้นที่ และผู้นำชุมชน สังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรม และการประชาสัมพันธ์ของผู้นำชุมชน การตื่นตัวในการรับรู้ด้านการจัดการขยะในพื้นที่ ส่วน รูปแบบที่ 2 เหมาะสมกับพื้นที่ตำบลโพนสวรรค์ ประชาชนตื่นตัวด้านการจัดการขยะน้อย การเข้าร่วมกิจกรรมยังไม่มากพอ สาเหตุอาจจะมาจากผู้นำขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ แต่ทางที่มหาวิทยาลัยได้นำกิจกรรมส่งเสริมการทำนาคาขยะและผ้าป่าขยะ ซึ่งบูรณาการร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น เช่น อำเภอโพนสวรรค์ และเทศบาลโพนสวรรค์ เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่อง และสามารถขยายองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะออกไปให้ประชาชนได้รับรู้ได้มากขึ้น

กลุ่มเป้าหมาย

จากโครงการเรื่องการศึกษาและพัฒนาการจัดการขยะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ที่กำหนดหมู่บ้านนำร่องคือ หมู่ที่ 11 บ้านนาราชควาย ตำบลนาราชควาย จังหวัดนครพนม ประสบความสำเร็จในการจัดการขยะหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ ดังนั้นคณะผู้วิจัยประสงค์จะขยายความสำเร็จในการจัดการขยะเป็นวงกว้างมากขึ้น เพื่อให้เห็นผลเป็นรูปธรรมในระดับตำบล อีก 12 หมู่บ้าน โดยแบ่งดังนี้ จำนวน 10 หมู่บ้านในพื้นที่ตำบลนาราชควาย จำนวน 1 หมู่บ้านในพื้นที่ตำบลขามเฒ่า และจำนวน 1 แห่ง ในพื้นที่ตำบลโพนสวรรค์ เพื่อเป็นหมู่บ้านต้นแบบ และร่วมกันสร้างนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวปฏิบัติสำหรับการจัดการขยะในพื้นที่เพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีในชุมชนลดผลกระทบด้านขยะมูลฝอยในชุมชนอีกด้วย

โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายทั้ง 10 หมู่บ้านในพื้นที่ตำบลนาราชควายได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหนองบัว หมู่ที่ 2 บ้านนาคู หมู่ที่ 3 บ้านสร้างหิน หมู่ที่ 4 บ้านซอ หมู่ที่ 5 บ้านนาราชควายน้อย หมู่ที่ 6 บ้านนาราชควายกลาง หมู่ที่ 7

บ้านนาราชควาย หมู่ที่ 8 บ้านเนินสะอาด หมู่ที่ 9 บ้านหนองแวง หมู่ที่ 10 บ้านนาราชควาย จำนวน 1 แห่ง ในพื้นที่ตำบลขามเฒ่า คือ หมู่ที่ 7 บ้านกล้วย และจำนวน 1 แห่ง ในพื้นที่ตำบลโพธิ์สวรรค์ คือ หมู่ที่ 6 บ้านหนองหญ้าปล้อง โดยมีภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ ภาคประชาชน ผู้นำชุมชน เกษตรกร เยาวชน เอกชน เจ้าหน้าที่ หน่วยงานท้องถิ่น และอสม. เป็นต้น ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมจะแบ่งตามเส้นทางการจัดเก็บขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลนาราชควาย ดังนี้ **กลุ่ม 1** คือ หมู่ที่ 1 2 3 4 5 และ 9 **กลุ่มที่ 2** คือ 6 7 8 และ 10 **กลุ่มที่ 3** พื้นที่ตำบลขามเฒ่า จำนวน 1 แห่ง คือ หมู่ที่ 7 บ้านกล้วย **กลุ่มที่ 4** พื้นที่ตำบลโพธิ์สวรรค์หมู่บ้านร่อง จำนวน 1 แห่ง คือ หมู่ที่ 6 บ้านหนองหญ้าปล้อง กลุ่มละไม่น้อยกว่า 100 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลจากการขยายผลต้นแบบการจัดการขยะจากงานวิจัย การศึกษาและพัฒนากิจการขยะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตำบลนาราชควาย จังหวัดนครพนม

จากการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะผ่านการรับรู้สภาพปัญหาจริงในแต่ละพื้นที่ ข้อจำกัดของผู้นำแต่ละชุมชน ส่งผลให้ได้รูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะ 2 รูปแบบ คือรูปแบบที่ 1 เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้นำที่เข้มแข็งระดับดีมาก รูปแบบที่ 2 รูปแบบที่เหมาะสมกับผู้นำระดับดี ซึ่งผลกระทบที่เกิดจากโครงการถ่ายทอดฯ สามารถสรุปรายละเอียดได้ 3 ประเด็นคือ

(1) ด้านเศรษฐกิจ เกิดรายได้ขึ้นในชุมชนทั้งในรูปแบบของสวัสดิการเงินปันผล เงินกู้ฉุกเฉิน และเงินจากการนำขายไปขาย-ฝาก กับธนาคารขยะชุมชน ค่าเฉลี่ยรายได้จากการเปิดธนาคารขยะชุมชนเท่ากับ 10,000 บาทต่อเดือนต่อหมู่บ้าน

(2) ด้านสังคม เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน เพราะการจัดการขยะของชุมชนจะสำเร็จได้ยากหากคนในชุมชนไม่ร่วมมือกันดำเนินงาน กล่าวคือปริมาณขยะลดลงจากการจัดการขยะของทุกคนในพื้นที่ ส่งผลให้มีโอกาสพบปะ พูดคุย

หารือ ในเรื่องเดียวกันมากขึ้น เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ เกิดนักวิจัยในชุมชน เกิดทีมพี่เลี้ยงเพื่อดูแลด้านปัญหาขยะในพื้นที่

(3) ด้านสิ่งแวดล้อม ผลลัพธ์จากปริมาณขยะในชุมชนลดลง ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น แก้ไขปัญหาด้านกลิ่นเหม็นเน่าในขยะตกค้าง แก้ปัญหาด้านทัศนียภาพจากความสกปรกของขยะล้นถัง หมายช่วยยืด แก้ปัญหาด้านน้ำเน่าเสีย แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย เป็นต้น

จากแบบสอบถามทัศนคติและความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามในพื้นที่ต้นแบบ ทั้ง 3 แห่ง พบว่า ก่อนการดำเนินโครงการ ตำบลนาราชควาย และตำบลขามเฒ่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการขยะในระดับปานกลาง คือมีค่าเฉลี่ย อยู่ที่ 3.20 และ 2.97 ตามลำดับ ส่วนตำบลโพธิ์สวรรค์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจระดับน้อย คือมีค่าเฉลี่ย อยู่ที่ 2.43

สรุปภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามพื้นที่นาราชควาย ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อโครงการฯ ระดับมากคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 และระดับความความพึงพอใจต่อภาพรวมของโครงการมีมากที่สุดคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 และภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามพื้นที่หมู่ที่ 7 บ้านกล้วย ตำบลขามเฒ่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อโครงการฯ ระดับมากคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 และระดับความความพึงพอใจต่อภาพรวมของโครงการมีมากที่สุดคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 และภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามพื้นที่หมู่ที่ 6 บ้านหนองหญ้าปล้อง ตำบลโพธิ์สวรรค์ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อโครงการฯ ระดับมากคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 และระดับความความพึงพอใจต่อภาพรวมของโครงการมีมากที่สุดคือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80

นอกจากนี้ยังเกิดนโยบายสาธารณะด้านการจัดการขยะที่เหมาะสมกับพื้นที่ต้นแบบทั้ง 3 แห่ง คือตำบลนาราชควาย ตำบลขามเฒ่า และตำบลโพธิ์สวรรค์ ซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนในอนาคต

2. ผลจากการสร้างนโยบายสาธารณะ จากการขยายผลต้นแบบการจัดการขยะในชุมชนจำนวน 12 แห่งในพื้นที่ตำบลนาราชควายจำนวน 10 แห่ง พื้นที่ตำบลขามเฒ่า จำนวน 1 แห่ง และเทศบาลตำบลโพธิ์สวรรค์ จำนวน 1 แห่ง

วัตถุประสงค์ในการสร้างนโยบายสาธารณะคือ เพื่อให้ได้นโยบายสาธารณะที่เหมาะสมกับพื้นที่ที่สามารถ

นำไปปฏิบัติได้จริงเพื่อให้เกิดความสำเร็จที่ยั่งยืนต่อไป ด้วยกระบวนการดำเนินงานผ่านการหารือระดมสมองจำนวน 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 คือ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2562 พบว่า ผู้นำชุมชนร่วมกับ ผู้บริหาร อบต.นาราชควาย ร่วมกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ข้อคิดเห็น และเห็นโอกาสในการบริหารจัดการขยะในพื้นที่ โดย อบต. เสนอแนวนโยบายด้านขยะ คือ การลดปริมาณขยะที่ต้นทาง และประชุมหารือระดมสมองครั้งที่ 2 คือ เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2563 พบว่า พื้นที่นำร่องทั้ง 3 แห่ง มีบทวิสัยทัศน์ใหญ่มีความคล้ายคลึงกันแต่มีเพียงของตำบลโพสวรรณที่มีความแตกต่างกันบ้างเพราะมีความเป็นชนบทมากกว่าอีกทั้งทั้ง 2 แห่งคือตำบลนาราชควายและขามเฒ่าซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมือง นอกจากนี้ หลังทดลองปฏิบัติกิจกรรมการจัดการขยะในพื้นที่ตนเอง ทำให้กลุ่มผู้นำชุมชน ชาวบ้าน หัวหน้าส่วนราชการ พี่เลี้ยง แต่ละกลุ่ม ได้แสดงความคิดเห็น ที่แตกต่างกันและมีความน่าสนใจ ซึ่งน่าจะเหมาะกับพื้นที่ของตนเอง โดยสามารถสรุปนโยบายระดับพื้นที่ได้ 3 พื้นที่ ดังนี้

1) นโยบายสำหรับพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลขามเฒ่า มีดังนี้

1.1 การส่งเสริมคัดแยกขยะให้ถูกต้องทั้ง 4 ประเภท คือ ขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิล ขยะอินทรีย์ ขยะอันตราย

1.2 มีการส่งเสริมสร้างจิตสำนึกให้มีการคัดแยกขยะ ตั้งแต่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไปจนถึงในชุมชน

1.3 มุ่งสู่ชุมชนปลอดขยะ

1.4 ใช้แนวคิดผู้ก่อขยะเป็นผู้จ่าย คือ หลังคาเรือนไหนไม่สร้างขยะ อบต.ขามเฒ่า จะไม่เก็บเงินค่าจัดเก็บขยะเพื่อไปกำจัดที่บ่อขยะของเทศบาลเมือง บ้านสุขเกษมตำบลโพธิ์ตาก จ.นครพนม

1.5 มีกองทัพนวดเก็บขยะ โดยเยาวชนหมู่บ้านทุกวันเสาร์ – อาทิตย์

1.6 หมู่บ้านร่วมใจกันจัดการขยะอินทรีย์เป็นศูนย์ โดยทำปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยน้ำหมัก

1.7 เพิ่มมูลค่าให้ขยะ เพิ่มการนำกลับมาใช้ประโยชน์จากขยะทั่วไป และขยะรีไซเคิล เช่น ทำไม้กวาดจากขวดพลาสติก ทำหมวกจากกล่องนม ทำกระเป๋าจากซองกาแฟ แจกกัน เป็นต้น

1.8 มีการประกวดคุ้มสะอาด (ตามนโยบาย รพ.สต.)

1.9 มีการดำเนินงานผ้าป่าขยะ ปีละ 1 ครั้ง

1.10 เป็นฐานเรียนรู้ ฐานธนาคารขยะบ้านกล้วย หมู่ 7

1.11 กำหนดจุดทิ้งขยะทั่วไป โดยองค์การบริหารส่วนตำบลขามเฒ่า จะจัดเก็บทุกวันพุธ โดยให้รวบรวมมายังจุดรับขยะซึ่งมี 3 จุด ในหมู่บ้าน เวลา 07.00 น.

2) นโยบายสำหรับพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาราชควาย มีดังนี้

2.1 ส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากขยะเพื่อสร้างรายได้

2.2 ส่งเสริมมาตรการตลาดรองรับการจัดการขยะและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากชุมชนอย่างยั่งยืน

2.3 ส่งเสริมองค์ความรู้การบริหารจัดการขยะให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2.4 มาตรการส่งเสริมความร่วมมือการจัดการขยะจากภาคีทุกภาคส่วนในชุมชน/ตำบล

2.5 การติดตามประเมินผลความสำเร็จ ทุกๆ 6 เดือน ต่อปี โดยคณะกรรมการระดับตำบล อำเภอ จังหวัด เป็นหน่วยงานให้การสนับสนุนกิจกรรมประกวดชุมชน/หมู่บ้านดีเด่นทุกปีเพื่อขับเคลื่อนนโยบายและสร้างขวัญกำลังใจ

3) นโยบายสำหรับพื้นที่เทศบาลตำบลโพสวรรณ มีดังนี้

3.1 ส่งเสริมกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ และการจัดการขยะที่ต้นทางให้กับชุมชน

3.2 ผลักดันนโยบายในข้อ 1) ไปสู่โรงเรียน เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนในการคัดแยกขยะ

3.3 สนับสนุนและส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์ชุมชน 1 ชุมชน 1 ผลิตภัณฑ์ จากสิ่งของเหลือใช้

3.4 สนับสนุนกิจกรรม 1 ชุมชน 1 ถนนใส่ใจสิ่งแวดล้อม

3.5 คริวเรือนเข้าร่วมเครือข่าย “อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก” ส่งเสริมและผลักดันการดำเนินงานของธนาคารขยะ รวมถึงการทำกิจกรรมผ้าป่าขยะหมุนเวียนในแต่ละตำบล

3.6 สร้างแรงจูงใจในการประกวดชุมชนต้นแบบการลดและการคัดแยกขยะมูลฝอย พร้อมทั้งสนับสนุนเงินรางวัล

4) ผลการประเมินและทบทวนการใช้นโยบาย สาธารณะ

จากวัตถุประสงค์การดำเนินการเพื่อให้เป็นชุมชนต้นแบบที่ดีในการลด และคัดแยกขยะมูลฝอยโดยชุมชนตามแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกหลักการทางวิชาการนั้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะระดับหน่วยงานท้องถิ่น เมื่อวันที่ 30-31 มีนาคม 2562 คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลนาราชควาย องค์กรบริหารส่วนตำบลขามเฒ่า และเทศบาลตำบลโพนสวรรค์ พบว่า นโยบายด้านการบริหารจัดการขยะชุมชนที่ประกาศใช้ในพื้นที่ต้นแบบทั้ง 3 แห่ง ผลการทดลองปฏิบัติตามโมเดลของหมู่ที่ 11 บ้านนาราชควาย นำไปสู่การประกาศใช้นโยบายสาธารณะเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของโครงการ พบว่า ปริมาณขยะลดลงมากกว่าร้อยละ 50 ส่งผลให้พื้นที่ต้นแบบขอคืนถังขยะด้วยตัวชุมชนเอง ซึ่งเป็นภาพสะท้อนว่าคนในพื้นที่ช่วยกันในการบริหารจัดการขยะและมีการจัดการขยะได้อย่างถูกต้อง ผ่านการอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้มาโดยตลอด

ผลจากการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30-31 มีนาคม 2562 เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องคือ จากการดำเนินโครงการครั้งนี้ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับท้องถิ่น เช่น (1) องค์กรบริหารส่วนตำบลขามเฒ่า คือ งดค่าธรรมเนียมการจัดเก็บขยะในพื้นที่ เนื่องจากขยะมีปริมาณน้อยมาก และคนในพื้นที่ขอคืนถังขยะ จนนำไปสู่การลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานท้องถิ่นด้านการจัดการขยะลดลง มากกว่าร้อยละ 80 (2) องค์กรบริหารส่วนตำบลนาราชควาย ส่งเสริมรัฐวิสาหกิจส่วนกลาง ในการรับซื้อขยะรีไซเคิลทั้ง 11 ชุมชนในพื้นที่ ซึ่งให้ราคาสูงกว่าบริษัทเอกชนในพื้นที่ด้วยนโยบายช่วยเหลือราคาขยะรีไซเคิลตกต่ำ และเพื่อให้เกิดกำลังใจในการคัดแยกขยะของคนในพื้นที่ต่อไป (3) เทศบาลตำบลโพนสวรรค์ มีแนวทางในการสนับสนุนกิจกรรมผ้าป่าขยะไปอีก 92 หมู่บ้าน ในเขตอำเภอโพนสวรรค์ ซึ่งเป็นการทำนุบำรุงบูรณาการร่วมกับอำเภอโพนสวรรค์เอง

การเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชน เช่น ผู้นำชุมชนพาชาวบ้านแต่ละคุ้มจัดเวรยามกันเผ่าระวังการทิ้งขยะในพื้นที่ และการเก็บขยะทุกเช้าตั้งแต่ตี 5 ถึง 08.00 น. ทุกวัน มีการประชาสัมพันธ์การรักษาความสะอาด การคัดแยกขยะในทุกเช้า เป็นต้น

การเปรียบเทียบการศึกษา ก่อนและหลังการ

ดำเนินโครงการจัดการขยะในชุมชนตำบลนาราชควาย จังหวัดนครพนม สามารถแบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ดังตารางที่ 1 ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบ ผลจากการขยายผลต้นแบบการจัดการขยะและการสร้างนโยบายสาธารณะด้านการจัดการขยะในพื้นที่ตำบลโพนสวรรค์ ตำบลขามเฒ่า และตำบลนาราชควาย จังหวัดนครพนม

ด้าน	ก่อน	หลัง
ด้านเศรษฐกิจ	ไม่มีระบบธนาคารขยะที่เป็นรูปธรรม ทำให้ขยะที่มีศักยภาพในการรีไซเคิลไม่ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เศรษฐกิจในชุมชนไม่ได้รับผลกระทบเชิงบวกจากการจัดการขยะ	มีการจัดตั้งธนาคารขยะ ซึ่งส่งผลให้เกิดรายได้จากการรีไซเคิลขยะ เช่น เงินปันผล เงินกู้ยืมเงิน และการขยายขยะให้กับธนาคารขยะชุมชน โดยเฉลี่ยมีรายได้จากธนาคารขยะชุมชนประมาณ 10,000 บาทต่อเดือนต่อหมู่บ้าน
ด้านสังคม	การจัดการขยะขาดความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน ปัญหาขยะสร้างความไม่พอใจและร้องเรียนจากประชาชน	เกิดความสามัคคีในชุมชนมากขึ้น เนื่องจากทุกคนร่วมมือกันในการจัดการขยะ การพบปะพูดคุยและหารือในเรื่องเดียวกันมากขึ้น ชุมชนกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีนักวิจัยในชุมชน และทีมพี่

ด้าน	ก่อน	หลัง
		เลี้ยงที่ดูแลด้าน ปัญหาขยะใน พื้นที่
ด้านสิ่งแวดล้อม	ปริมาณขยะใน ชุมชนสูง ขยะ ล้นถัง มีกลิ่น เหม็นเน่า น้ำชะ ขยะตกค้าง ทำ ให้เกิดการ ร้องเรียนจาก ประชาชน และ ทัศนอุจาด	ปริมาณขยะใน ชุมชนลดลง ปัญหาด้านกลิ่น เหม็นเน่าและ ทัศนอุจาด ลดลง การ จัดการขยะดีขึ้น และสิ่งแวดล้อม ในชุมชนสะอาด ขึ้น
ด้านความรู้และ ความพึงพอใจ	ประชาชนมี ความรู้ความ เข้าใจด้านการ จัดการขยะใน ระดับปานกลาง ถึงน้อย (ค่าเฉลี่ย 3.20 และ 2.97 สำหรับตำบล นาราชควายและ ตำบลขามเฒ่า, 2.43 สำหรับ ตำบลโพน สุวรรณค์)	ความพึงพอใจ และความรู้ความ เข้าใจด้านการ จัดการขยะของ ประชาชนใน พื้นที่ต้นแบบมี ระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.04 สำหรับตำบล นาราชควาย, 4.18 สำหรับ ตำบลขามเฒ่า, 4.14 สำหรับ ตำบลโพน สุวรรณค์)
ด้านนโยบาย สาธารณะ	ขาดนโยบาย สาธารณะที่ ชัดเจนในการ จัดการขยะ	เกิดนโยบาย สาธารณะด้าน การจัดการขยะที่ เหมาะสมกับ พื้นที่ต้นแบบทั้ง 3 แห่ง (ตำบล นาราชควาย ตำบลขามเฒ่า และตำบลโพน สุวรรณค์) ซึ่งจะ

ด้าน	ก่อน	หลัง
		นำไปสู่ความ ยั่งยืนในอนาคต

การเปรียบเทียบนี้แสดงให้เห็นว่าการดำเนิน
โครงการจัดการขยะที่มีส่วนร่วมของชุมชนสามารถนำไปสู่
การพัฒนาอย่างยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม
และการสร้างนโยบายที่เป็นรูปธรรมได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะ
ผ่านการรับรู้สภาพปัญหาจริงในแต่ละพื้นที่ ข้อจำกัดของ
ผู้นำแต่ละชุมชน ส่งผลให้ได้รูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้
ด้านการจัดการขยะ 2 รูปแบบ คือรูปแบบที่ 1 เป็นรูปแบบ
ที่เหมาะสมกับผู้นำที่เข้มแข็งระดับดีมาก รูปแบบที่ 2
รูปแบบที่เหมาะสมกับผู้นำระดับดี จากการศึกษาปัญหาและ
ข้อจำกัดในการจัดการขยะมูลฝอย เป็นประเด็นที่สำคัญและ
ต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้การจัดการขยะ
เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ปัญหาและข้อจำกัด
ที่พบในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่มี ดังนี้

1. การขาดการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ประชาชน
ส่วนใหญ่ยังไม่มีการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ทำให้ขยะที่เข้าสู่
ระบบการจัดการมีลักษณะผสมปนเปกัน ทำให้การนำขยะ
ไปรีไซเคิลหรือใช้ประโยชน์ต่อยากขึ้น
2. งบประมาณและทรัพยากรที่จำกัด หน่วยงาน
ท้องถิ่นหลายแห่งมีงบประมาณและทรัพยากรที่จำกัด ทำให้
ไม่สามารถดำเนินการจัดการขยะได้อย่างเต็มที่
3. ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม การใช้
เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการขยะยังไม่ได้รับการ
พัฒนาหรือแพร่หลาย ทำให้การจัดการขยะยังคงใช้วิธีการ
แบบดั้งเดิมที่ไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ
4. ปัญหาด้านกฎระเบียบและการบังคับใช้
กฎระเบียบและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะยังไม่
มีความชัดเจนและไม่เข้มงวดเพียงพอ ทำให้การจัดการขยะ
ในระดับท้องถิ่นไม่ได้ผลตามที่ควร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะด้านการดำเนินงาน

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องการการบูรณาการและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดย

1. การส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักและมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ
2. การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการขยะ
3. รวมถึงการกำหนดนโยบายและกฎระเบียบที่ชัดเจนและเข้มงวดเพื่อสนับสนุนการจัดการขยะอย่างยั่งยืน
4. ผู้นำชุมชนต้องมีการประชาสัมพันธ์บ่อยๆ ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ของคนในพื้นที่ เช่น ตำบลนาราชควาย และตำบลขามเฒ่า ส่วนตำบลโพนสวรรค์ยังประชาสัมพันธ์น้อย

5. ควรบูรณาการด้านการจัดการขยะพลาสติกที่ไม่สามารถขายได้ ให้มีมูลค่า เนื่องจากมีปริมาณมากและยังจัดการไม่ได้ แต่เป็นความต้องการของคนในพื้นที่ ปัจจุบันส่งให้หน่วยงานท้องถิ่นรับไปกำจัดต่อ

6. ควรพาชุมชนไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการขยะที่ประสบความสำเร็จในระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. แนวทางการบริหารจัดการของเสียอันตรายจากชุมชนสำหรับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. สืบค้นเมื่อ 24 กรกฎาคม 2561 จาก http://www.pcd.go.th/info_serv/File/haz20170703_02.pdf
- ไพฑูริย์ แจ่มพงษ์. (2555). การใช้ประโยชน์และการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนประชาชน ตำบลสวนหลวง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- นัยนา เดชะ. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ตำบลเสม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).
- พัชญ์ทัฬห์ กิณเรศ. (2560). การศึกษาและพัฒนาการจัดการขยะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน : กรณีศึกษา ตำบลนาราชควาย จังหวัดนครพนม (รายงานผลการวิจัย). นครพนม : มหาวิทยาลัยนครพนม
- พัชญ์ทัฬห์ กิณเรศ. (2560). ผลประโยชน์ทางด้านสิ่งแวดล้อมจากกิจกรรมธนาคารขยะ. วารสารสิ่งแวดล้อม. 21(1), 25-30.
- พัชญ์ทัฬห์ กิณเรศ. (2559). ลดการใช้พลังงานจากกระบวนการกำจัดขยะตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ด้วยกิจกรรมธนาคารขยะในชุมชนนาราชควาย อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม. มหาวิทยาลัยนครพนม. (รายงานผลการวิจัย). นครพนม : มหาวิทยาลัยนครพนม
- วิเชียร จุ่งรุ่งเรือง และคณะ. (2557). สถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2557. กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๐) (2535, 29 มีนาคม) ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 109 ตอนที่ 338 ก, หน้า 1-33.
- สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. การจัดการขยะของต่างประเทศและในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2561 จาก <http://203.155.220.174/modules.php?name=News&file=article&sid=43>